

2022

Time - 3 hours

Full Marks - 80

Answer ALL questions.

Figures in the right hand margin indicate marks.

*Candidates are required to answer
in their own words as far as practicable.*

UNIT - I & II

१। श्रीकृष्णस्य नारदस्वागतप्रकारं सोदाहरणं विमृशत । (१५)

अथवा

“काव्येषु माघः” – इत्युक्तेः याथार्थ्यमालोचयत ।

२। स्वमातृभाषया आंगलभाषया वा सप्रसङ्गं व्याख्यां कुरुत । (१०)

(क) तमर्घ्यमर्घ्यादिकया दिपुरुषः

सपर्यया साधु स पर्यपुपूजत् ।

गृहानूपैतुं प्रणयादभीप्सवो

भवन्ति नापुण्यकृतां मनीषिणः ॥

अथवा

(ख) युगान्तकाले प्रतिसंहतात्मनो
जगन्ति यस्यां सविकासमासत् ।
तनौ ममुस्तत्र न कैटभद्विषः
तपोधनाभ्यागमसम्भवा मुदः ॥

३ । कश्चित् द्वयस्य स्वमातृभाषया आंगलभाषया वा अनुवादं कुरुत ।

(७½ × २)

(क) हरत्यधं सम्प्रति हेतुरेष्यतः
शुभस्य पूर्वचरितै कृतं शुभैः ।
शरीरभाजां भवदीयदर्शनं
व्यनक्ति काल त्रितये पि योग्यताम् ॥

(ख) उदासितारं निगृहीतमानसै-
र्गृहीतमध्यात्मदृशा कथञ्चन
वहिर्विकारं प्रकृतेः पृथग्विन्दुः
पुरातनं त्वां पुरुषं पुराविदः ॥

(ग) अशेषतीर्थोपहृता कमण्डलो-
र्निधाय पाणावृषिणा भ्युदीरिताः ।
अधौधविध्वंसविधौ पटीयसी-
र्नतेन मूर्ध्ना हरिरग्रहीदपः ॥

UNIT – III & IV

४ । दुर्योधनस्य आदर्शशासनपद्धतिं भारविमनूसृत्य विशदयत ।

(१५)

अथवा

भारवेः काव्यशैलीं पठितांशमनुसृत्य विचारयत ।

५ । स्वमातृभाषया आंगलभाषया वा सप्रसङ्गं व्याख्यां कुरुत । (१०

(क) तथाऽपि जिह्वः स भवज्जिगीषया

तनोति शुभ्रं गुणसम्पदा यशः ।

समुन्नयन्भूतिमनार्यसङ्गमाद्

वरं विरोधोऽपि समं महात्मभिः ॥

अथवा

(ख) निरत्ययं साम न दानवर्जितं

न भूरिदानं विरहस्य सत्क्रियां ।

प्रवर्तते तस्य विशेषशालिनी

गुणानुरोधेन विना न सत्क्रिया ॥

६ । कश्चित् द्वयस्य स्वमातृभाषया आंगलभाषया वा अनुवादं कुरुत ।

(७ $\frac{1}{2}$ × २

(क) वसूनि वाञ्छन्न वशी न मन्युना

स्वधर्म इत्येव निवृत्तिकारणः ।

गुरूपदिष्टेनरिपौ सुतेऽपि वा

निहन्ति दण्डेन स धर्मविप्लवम् ॥

(ख) भवादृशेषु प्रमदाजनोदितं
भवत्यधिक्षेप इवानुशासनम् ।
तथापि वक्तुं व्यवसाययन्ति मां
निरस्तनारी समया दुराधयः ॥

(ग) कृताऽरिषड्वर्गजयेन मानवी-
मगम्यारूपां पदवीं प्रपित्सुना ।
विभज्य नक्तन्दिवमस्ततन्द्रिणा
वितन्यते तेन नयेन पौरुषम् ॥

2022

Time - 3 hours

Full Marks - 80

Answer ALL questions.

Figures in the right hand margin indicate marks.

*Candidates are required to answer
in their own words as far as practicable.*

UNIT – I

१। कस्यापि एकस्य दीर्घोत्तरं समाधयत ।

(१५)

अग्नेः स्वरूप महत्त्वञ्च यथाग्रन्थं वर्णयत ।

अथवा

उषसः स्वरूप महत्त्वञ्च यथाग्रन्थं वर्णयत ।

२। एकस्य सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या ।

(१०)

(क) यः पृथिवी व्ययमानामदृह-

द्यः पर्वतान् प्रकुपितो अरम्णात् ।

योः अन्तरिक्षं विममे वशेयो

यो द्यामस्तम्नात्स जनास इन्द्रः ॥

अथवा

(ख) अग्ने यं यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि
स इहवेषु गच्छति ॥

UNIT – II

३ । उत्कलभाषया आंगलोभाषया वा द्वयस्य अनुवादं कुरु । (५ × २)

(क) आधा योषेव सून-

र्युषा याति प्रभुञ्जती ।

जरयन्ती वृजनं पद्वदीयत

उत्पातयति पक्षीणः ॥

(ख) समानो मन्त्रः समितिः समानी

समानं मनः सह चित्तमेषाम् ।

समानं मन्त्रमभि मन्त्रये वः

समानेन वो हविषां जुहोमि ॥

(ग) ततो विराडजायत विराजो अधिपुरुषः ।

सजातो अत्यारिच्यत पश्चादृमिमथोपुरः ॥

UNIT – III

४ । कस्यपि द्वयस्य ससूत्रं साधयत ।

(२½ × २)

(क) उपासते

(ख) जुहोमि

(ग) जनास

५। कस्यचिद् द्वयस्य सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्यात ।

(५ × २)

(क) छन्दसिपरेऽपि

(ख) लेटडाटौ

(ग) शेष छन्दसि बहुलम्

(घ) इदन्तोमसि

६। सूत्रद्वयं व्याख्यां कुरु ।

(५ × २)

(क) तारिषत्

(ख) वभार

(ग) मादयैते

UNIT – IV

७। कस्यपि एकस्य दीर्घोत्तरं समाधयत ।

(१०)

(क) अथर्ववेदस्य महत्त्व वैशिष्ट्यञ्च आलोचयत ।

(ख) कठोपनिषदि आत्मतत्त्वं उल्लिखत ।

2022

Time - 3 hours

Full Marks - 80

Answer ALL questions.

Figures in the right hand margin indicate marks.

*Candidates are required to answer
in their own words as far as practicable.*

१। अमात्यपुरोहितानां योग्यताविषये कौटिल्येन किं निर्धारितम् ? (१६)

अथवा

अर्थशास्त्रं प्रति आचार्यकौटिल्यस्य अवदानं आलोचयत ।

२। केषांचित् त्रयाणामुत्तरं लिखत । (८ × ३)

(क) मन्त्राधिकारः कीदृशः ?

(ख) दूतप्रणिधिः किम् तत् आलोचयत ।

(ग) अमात्यनियुक्तिप्रसङ्गे स्व मतमुपस्थापयत ।

(घ) विद्याविषयकविचारप्रसङ्गे वार्त्तादण्डनीति स्थापना का ?

(ङ) राजनीतौ “स्थायी गुप्तचरः” कः ? आलोचयत ।

३। केषांचित् पञ्चानामुत्तरं लिखत ।

(७ × ५)

- (क) प्रतिभाव्यनिरूपणं किम् ? तत् आलोचयत ।
- (ख) पठितांशमवलम्ब्य दुष्टस्य लक्षणं आलोचयत ।
- (ग) कः पूर्ववादीन् ?
- (घ) अधियोगस्य समाधानं कथं भवेत् ?
- (ङ) आधिविषयकः को नियमः, किं च दण्डविधानम् ?
- (च) व्यवहारस्य लक्षणं आलोचयत ।
- (छ) लेख्य प्रकरणम् किम् ?
- (ज) साक्षे कानि कानि दुष्टलक्षणानि दृश्यते ?

४। संस्कृतभाषया आंगलभाषया वा अनुवादं कुरु ।

(५)

- (क) नृपेणधिकृताः पूगाः श्रेणयोऽथ कुलानि च ।
पूर्वं पूर्वं गुरु ज्ञेयं व्यवहारविधौ नृणाम् ॥

अथवा

- (ख) सर्वैस्वर्थविवादिषु बलवप्युत्तरा क्रिया ।
आधौ प्रतिग्रहे क्रीते पूर्वा तु बलवत्तरा ॥

2022

Time - 3 hours

Full Marks - 80

Answer ALL questions.

Figures in the right hand margin indicate marks.

*Candidates are required to answer
in their own words as far as practicable.*

१। कस्यचित् द्वयस्य सप्रसङ्गं व्याख्यां कुरुत ।

(१० × २)

(क) धनिकः श्रोत्रियो राजा नदी वैद्यस्तु पञ्चमः ।
पञ्च यत्र न विद्यन्ते न तत्र दिवसं वसेत् ॥

(ख) नखीनाञ्च नदीनाञ्च शृङ्गीणां शस्त्रपाणिनाम् ।
विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥

(ग) कोकिलानां स्वरो रूपं स्त्रीणां रूपं पतिव्रतम् ।
विद्या रूपं कुरूपाणां क्षमा रूपं तपस्विनाम् ॥

२। उत्कलभाषया आंगलोभाषया वा चतुर्णां अनुवादं कुरुत ।

(५ × ४)

(क) दुष्टा भार्या शठं मित्रं भृत्यश्चोत्तरदायकः ।
ससर्पे च गृहे वासो मृत्युरेव न संशयः ॥

- (ख) आतुरे व्यसने प्राप्ते दुर्भिक्षे शत्रुसङ्कटे ।
राजद्वारे श्मशाने च यस्तिष्ठति स बान्धवः ॥
- (ग) परोक्षे कार्यहन्तारं प्रत्यक्षे प्रियवादिनम् ।
वर्जयेत् तादृशं मित्रं विषकुम्भ पयोमुखम् ॥
- (घ) आचारः कुलमाख्याति देशमाख्याति भाषणम् ॥
सम्भ्रमः स्नेहमाख्याति वपुराख्याति भोजनम् ॥
- (ङ) उद्योगे नास्ति दारिद्र्यं जपतो नास्ति पातकम् ।
मौने च कलहो नास्ति नास्ति जागरिते भयम् ॥
- (च) साधुभयस्ते निवर्तन्ते पुत्रा मित्राणि वान्धवाः ।
से च तैः सह गन्तारस्तद्धर्मात्सुकृतं कुलम् ॥

३ । केषांचित् त्रयाणां सप्रसङ्गं व्याख्यां कुरुत ।

(१० × ३)

- (क) अज्ञः मुखमाराध्यः सुखतश्माराध्यते विशेषज्ञः ।
ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि नरं न रञ्जयति ॥
- (ख) स्वायत्तमेकान्तगुणं विधात्रां विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः ।
विशेषतः सर्वविदां समाजे विभूषणं मौनमपण्डितानाम् ॥
- (ग) केयुरा न भूषयन्ति पुरुषं हारा न चन्द्रोज्ज्वला
न स्नानं न विलेपनं न कुसुमं नालंकृता मुर्धजाः ।
वाण्येका समलंकरोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते
क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणं भूषणम् ॥

(घ) जाड्यं धियो हरति सिञ्चति वाचि सत्यं
 मानोन्नतिं दिशति पापमपाकरोति ।
 चेतः प्रसादयति दिक्षु तनोति कीर्त्तिं
 सत्ससंगातिः कथय किं न करोति पुंसाम् ॥

(ङ) यस्यास्ति वित्तं स नरः कुलीनः
 स पण्डितः स श्रुतवान्, गुणज्ञः ।
 स स्तब वक्ता, स च दर्शनीयः
 सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति ॥

४। उत्कलभाषया आंगलोभाषया वा द्वयस्य अनुवादं कुरुत । (५ × २)

(क) येषां न विद्या न तपो न दानं
 ज्ञानं न शीलं न गुणा च धर्मः ।
 ते मर्त्यलोके भुवि शारभूता
 मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥

(ख) अम्भोजिनीवननिवास विलासमेव
 हंसस्य हन्ति नितरां कुपितो विधाता ।
 न त्वस्य दुग्धजलभेदविधौ प्रसिद्धां
 वैदग्ध्यकीर्त्तिमपहर्तुमसौ समर्थः ॥

(ग) परिवर्त्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते ।
 स जातो येन यातेन याति वंशः समुन्नतिम् ॥

(घ) साहित्यसङ्गीतकलाविहीनः
साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः ।
तृणं च खादन्नपि जीवमान-
स्तद्भागधेयं परमं पशूनाम् ॥